

## **SPRÁVNO-PRÁVNE SANKCIE V OBLASTI TOXICKEJ MÓDY**

*doc. JUDr. Matej Horvat, PhD.*

Univerzita Komenského v Bratislava, Právnická fakulta  
Katedra správneho a environmentálneho práva  
matej.horvat@flaw.uniba.sk

*Mgr. Laura Pazičová*

Univerzita Komenského v Bratislava, Právnická fakulta  
Katedra správneho a environmentálneho práva  
laura.pazicova@flaw.uniba.sk

### **Správno-právne sankcie v oblasti toxickkej módy**

Textilný a módný priemysel čelí rastúcej kritike pre svoj negatívny vplyv na zdravie ľudí a životné prostredie v dôsledku rozsiahleho používania toxických chemických látok. Tento príspevok analyzuje aktuálne právne rámce regulácie týchto látok v Európskej únii a Spojených štátoch amerických, pričom poukazuje na ich medzery a nedostatočnú vymáhateľnosť. Dôraz sa kladie na význam správno-právnych sankcií ako nástroja ochrany verejného zdravia, transparentnosti zloženia odevov a environmentálnej zodpovednosti výrobcov. Príspevok predstavuje prípadové štúdie, poukazuje na potrebu označovania rizikových chemikálií, rozšírenej zodpovednosti výrobcov (EPR) a možnosť zavedenia importných reštrikcií. Navrhuje tiež inovatívne prístupy ako priznanie právnej subjektivity prírody. Záver zdôrazňuje potrebu reformy právnej regulácie, ktorá by bola schopná efektívne reagovať na výzvy globalizovaného textilného reťazca a podporiť udržateľný rozvoj v móde.

### **Administrative and legal sanctions in the field of toxic fashion**

The textile and fashion industry are facing increasing criticism for its negative impact on human health and the environment due to the extensive use of toxic chemicals. This article analyses the current legal

frameworks for regulating these substances in the European Union and the United States, highlighting their gaps and lack of enforcement. Particular emphasis is placed on the importance of administrative sanctions as a tool to protect public health, garment composition transparency, and manufacturers' environmental responsibility. The paper presents case studies and highlights the need for labeling hazardous chemicals, Extended Producer Responsibility (EPR), and the possibility of introducing import restrictions. It also suggests innovative approaches such as granting legal personality to nature. In conclusion stresses the need for a regulatory reform capable of responding effectively to the challenges of a globalized textile chain and promoting sustainable development in fashion.

**Kľúčové slová:** rýchla móda, toxická móda, správne právo, environmentálne právo

**Keywords:** fast fashion, toxic fashion, administrative law, environmental law

<https://doi.org/10.46282/afi.2025.2.10>

## Úvod do problematiky

V posledných rokoch čelí módný a odevný priemysel intenzívnej konkurencii a neustále rastúcemu objemu produkcie. S týmto rastom však prichádzajú aj obavy týkajúce sa udržateľnosti a negatívnych dopadov na životné prostredie.

Globalizácia a outsourcing výroby viedli k prudkému nárastu fenoménu tzv. rýchlej módy (fast fashion). Tento trend síce prináša spotrebiteľom cenovo dostupné oblečenie, no zároveň so sebou nesie vážne zdravotné a environmentálne riziká. Štúdie odhalili<sup>1</sup>, že odevy vyrobené populárnymi značkami rýchlej módy obsahujú vysoké koncentrácie toxických chemikálií, ako sú ťažké kovy, perfluórované a polyfluórované látky (PFAs) či ftaláty. Tieto látky môžu spôsobiť vážne zdravotné komplikácie vrátane poškodenia orgánov, hormonálnych porúch a zvýšeného rizika rakoviny.

---

<sup>1</sup> IADARESTA, Francesco, Michele Dario MANNIELLO, Conny ÖSTMAN, Carlo Paola Russo CRESCENZI, Jan HOLMBÄCK a Paola RUSSO. NATIONAL LIBRARY OF MEDICINE. Chemicals from textiles to skin: an in vitro permeation study of benzothiazole [online]. 2018 [cit. 2025-03-26]. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/29911295/>

## 1 Nedostatočná regulácia toxických chemikálií v textilnom priemysle a jej environmentálno-právne dôsledky

Textilný priemysel patrí medzi troch<sup>2</sup> najväčších znečisťovateľov životného prostredia, pričom jeho negatívne dopady sú spôsobené najmä masívnym využívaním chemických látok. Prírodné vlákna, ako bavlna či vlna, sú už pri pestovaní ošetrované pesticídmi, zatiaľ čo syntetické materiály, napríklad polyester, sa vyrábajú za použitia vysoko toxických chemických zlúčenín. Počas ďalšieho spracovania textílií sa využívajú lepidlá, mazivá a oleje, pričom výsledné materiály sú chemicky bielené, farbené a ošetrované látkami na ochranu pred plesňami, škodcami či vlhkosťou. Tieto chemikálie predstavujú nielen zdravotné riziko pre pracovníkov v továrňach a spotrebiteľov, ale aj environmentálnu záťaž, keďže sa vo veľkých množstvách uvoľňujú do vôd a pôdy.<sup>3</sup>

V rámci Slovenskej republiky absentuje regulácia ohľadne textilného priemyslu v zmysle regulácie toxických či chemických látok obsahujúcich odevy. Nie je to nič prekvapujúce pretože regulácia tohto problému v Spojených štátoch zaostáva rovnako. Hoci existujú právne predpisy, ako sú zákon o kontrole toxických látok (Toxic Substances Control Act – TSCA),<sup>4</sup> zákon o bezpečnosti spotrebiteľských výrobkov (Consumer Product Safety Act – CPSA)<sup>5</sup> a federálny zákon o nebezpečných látkach (Federal Hazardous Substances Act – FHSA)<sup>6</sup>, žiadny z nich neposkytuje dostatočnú ochranu spotrebiteľom pred toxickými látkami v textíliách. TSCA sa síce zameriava na reguláciu výroby chemických látok, no jeho pôsobnosť sa nevzťahuje na konkrétne výrobky, ako je oblečenie. Navyše, keďže viac ako 97 %<sup>7</sup> odevov predávaných v USA pochádza z dovozu, americká legislatíva prakticky nezahŕňa výrobné procesy v zahraničí. CPSA síce obmedzuje niektoré chemikálie

<sup>2</sup> FOOTBRIDGE. Why is the textile industry so polluting? [online]. [cit. 2025-03-29]. Dostupné z: <https://footbridge-impact.com/en/why-is-the-textile-industry-so-polluting/>

<sup>3</sup> BERGER, Hannah. UNIVERSITY OF VIENNA LAW REVIEW. Berger, Toxic fashion and the conservation of nature – from chemicals law to civil society [online]. [cit. 2025-03-29].

<sup>4</sup> UNITED STATES ENVIRONMENTAL PROTECTION AGENCY. Summary of the Toxic Substances Control Act [online]. [cit. 2025-03-29]. Dostupné z: <https://www.epa.gov/laws-regulations/summary-toxic-substances-control-act>

<sup>5</sup> UNITED STATES CONSUMER PRODUCT SAFETY COMMISSION. Consumer Product Safety Act [online]. [cit. 2025-03-29]. Dostupné z: <https://www.cpsc.gov/Regulations-Laws--Standards/Statutes>

<sup>6</sup> UNITED STATES CONSUMER PRODUCT SAFETY COMMISSION. Federal Hazardous Substances Act – FHSA [online]. [cit. 2025-03-29]. Dostupné z: <https://www.cpsc.gov/Business--Manufacturing/Business-Education/Business-Guidance/FHSA-Requirements>

<sup>7</sup> SALFINO, Catherine. LIFE STYLE MONITOR. Made in the USA [online]. 2022 [cit. 2025-03-29]. Dostupné z: <https://lifestylemonitor.cottoninc.com/made-in-the-usa/>

v detských výrobkoch, no nevzťahuje sa na bežné odevy. FHSA zasa stanovuje pravidlá pre toxické látky, no jeho sankcie sú relatívne nízke a nie sú dostatočne odstrašujúce pre veľké korporácie.

Na rozdiel od USA prijala Európska únia (ďalej len „EÚ“) komplexnejší prístup k regulácii toxických chemikálií prostredníctvom nariadenia REACH (Regulation on Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals<sup>8</sup>), ktoré klasifikuje chemikálie podľa ich nebezpečnosti. Centrálnym bodom implementácie nariadenia je Európska agentúra pre chemické látky (ECHA)<sup>9</sup>, ktorá plní zásadnú koordinačnú a kontrolnú funkciu. Nariadenie niektoré látky priamo zakazuje, iné podmieňuje autorizáciou alebo povinnou registráciou. Hoci REACH predstavuje silný právny rámec, vzťahuje sa iba na subjekty sídliace v EÚ, čo znamená, že zahraniční výrobcovia nie sú priamo viazaní jeho pravidlami. Okrem toho, nariadenie v súčasnej podobe nie je špecificky zamerané na textilný priemysel, čo môže sťažovať jeho implementáciu v tejto oblasti.<sup>10</sup> Sankcie za porušenie predpisov však ostávajú v kompetencii členských štátov EÚ. Napríklad v Rakúsku stanovuje Chemický zákon pokuty od 500 do 20 180 eur, pričom opakované porušenia môžu byť sankcionované až do výšky 40 375 eur.<sup>11</sup>

Platné regulácie obmedzujú používanie nebezpečných chemických látok, v aplikačnej praxi sú primárne orientované na ochranu ľudského zdravia. Napríklad zákaz niektorých spomaľovačov horenia sa uplatňuje výlučne na textílie určené na priamy kontakt s pokožkou, hoci tieto látky môžu mať negatívne dopady aj na vodné ekosystémy. Regulácia sa zároveň týka len hotových textilných výrobkov, ktoré obsahujú zakázané látky nad zákonom stanovený limit, pričom samotný výrobný proces týchto materiálov v tretích krajinách, kde dochádza

---

<sup>8</sup> Konsolidované znenie: Regulation (EC) No 1907/2006 of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 concerning the Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals (REACH), establishing a European Chemicals Agency, amending Directive 1999/45/EC and repealing Council Regulation (EEC) No 793/93 and Commission Regulation (EC) No 1488/94 as well as Council Directive 76/769/EEC and Commission Directives 91/155/EEC, 93/67/EEC, 93/105/EC and 2000/21/EC (Text with EEA relevance)Text with EEA relevance.

<sup>9</sup> Pozri: ECHA. *European chemicals agency* [online]. [cit. 2025-10-20]. Dostupné z: <https://echa.europa.eu/about-us>

<sup>10</sup> EUROPEAN COMMISSION. REACH Regulation To protect human health and the environment against the harmful effects of chemical substances. [online]. [cit. 2025-03-26]. Dostupné z: [https://environment.ec.europa.eu/topics/chemicals/reach-regulation\\_en](https://environment.ec.europa.eu/topics/chemicals/reach-regulation_en)

<sup>11</sup> § 71 ods. 1 bod 7, 8 a 15 Chemicals Act (ChemG 1996).

k významnému environmentálnemu znečisťovaniu, zostáva mimo priamej regulačnej pôsobnosti EÚ.<sup>12</sup>

Na zmiernenie týchto nedostatkov sa v právnej teórii objavujú nové prístupy, napríklad myšlienka priznávania právnej subjektivity prírode. Tento koncept by umožnil, aby ekosystémy, podobne ako právnické osoby, mohli byť zastúpené v súdnych konaniach. Príkladom je Ekvádor<sup>13</sup>, ktorého ústava explicitne priznáva prírode práva. Ďalším možným riešením je zavedenie prísnejších importných obmedzení na textilie vyrobené spôsobom, ktorý poškodzuje životné prostredie krajín mimo EÚ. Takéto opatrenia by boli v súlade s medzinárodným obchodným právom, konkrétne s článkom XX Všeobecnej dohody o clách a obchode (GATT)<sup>14</sup>, ktorý umožňuje zavedenie obchodných reštrikcií *na ochranu zdravia ľudí, zvierat a rastlín*.<sup>15</sup>

Ďalším alternatívnym mechanizmom sú environmentálne certifikáty, ako napríklad Global Organic Textile Standard (GOTS)<sup>16</sup>, spotrebiteľom umožňujú identifikovať ekologicky šetrné výrobky. Občianska spoločnosť a mimovládne organizácie, ako Greenpeace<sup>17</sup>, pritom často vyvíjajú tlak na módné značky, aby sa dobrovoľne zaviazali k obmedzeniu používania škodlivých chemických látok. Kampaň Greenpeace Detox<sup>18</sup> viedla viaceré globálne odevné spoločnosti k prijatiu vlastných environmentálnych štandardov.

<sup>12</sup> GREENPEACE. Polybromierte Flammschutzmittel [online]. [cit. 2025-03-29]. Dostupné z: <https://www.cpsc.gov/Business--Manufacturing/Business-Education/Business-Guidance/FHSA-Requirements>

<sup>13</sup> ABOGACÍA ESPAÑOLA. La naturaleza como sujeto de derechos: Un cambio de paradigma [online]. 2024 [cit. 2025-03-29]. Dostupné z: <https://www.abogacia.es/publicaciones/blogs/blog-derecho-ambiental/la-naturaleza-como-sujeto-de-derechos-un-cambio-de-paradigma/>

<sup>14</sup> Pozri: WORLD TRADE ORGANIZATION. *General Agreement on Tariffs and Trade (GATT 1947)* [online]. [cit. 2025-10-20]. Dostupné z: [https://www.wto.org/english/docs\\_e/legal\\_e/gatt47\\_e.htm](https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/gatt47_e.htm)

<sup>15</sup> BERGER, Hannah. UNIVERSITY OF VIENNA LAW REVIEW. Berger, Toxic fashion and the conservation of nature – from chemicals law to civil society [online]. [cit. 2025-03-29].

<sup>16</sup> Pozri: GLOBAL ORGANIC TEXTILE STANDARD. [online]. [cit. 2025-10-20]. Dostupné z: <https://global-standard.org/>

<sup>17</sup> Pozri: GREENPEACE. [online]. [cit. 2025-10-20]. Dostupné z: <https://www.greenpeace.org/slovakia/>

<sup>18</sup> Pozri: GREENPEACE. *Detox My Fashion* [online]. [cit. 2025-10-20]. Dostupné z: <https://www.greenpeace.org/international/act/detox/>

## 2 Právna potreba transparentnosti a regulácie toxických látok v odevnom priemysle

Textilný priemysel čelí vážnym obavám týkajúcim sa toxických chemických látok, ktoré sa bežne nachádzajú v odevných výrobkoch. Tieto chemikálie, často neregulované, majú negatívny dopad na zdravie a životné prostredie. Mnohé z nich sú spojené s ochoreniami, ako je rakovina, a môžu mať dlhodobé účinky na pracovníkov aj spotrebiteľov. Podklad pre dôkazy a spojitosti toxického módy a zdravotných problémov je však veľmi náročný proces, vzhľadom na kvantá vyrobeného oblečenia denno-denne je kontrola abstraktná. Hoci existujú iniciatívy zamerané na zlepšenie regulácií, stále chýba transparentnosť a efektívna kontrola nad používaním nebezpečných látok v textilnom priemysle.<sup>19</sup>

V rámci EÚ je používanie 22 azofarbív zakázané<sup>20</sup>, avšak štúdie naznačujú, že tieto látky sa v textilných výrobkoch stále vyskytujú. Výskum z roku 2020 odhalil prítomnosť ich amínových derivátov v polovici zo 150 testovaných vzoriek, pričom v 25 % z nich boli koncentrácie natoľko vysoké, že vyvolávajú vážne zdravotné obavy. Francúzska Národná agentúra pre hygienickú bezpečnosť potravín, životného prostredia a práce v roku 2018 uskutočnila biomedicínsku štúdiu, ktorá preukázala súvislosť medzi kožnými alergickými reakciami u 50 pacientov a chemikáliami obsiahnutými v ich oblečení.<sup>21</sup>

Ako budeme kontrolovať obsah nášho oblečenia a čo spôsobuje? Kto bude financovať a realizovať tieto výskumy? Súčasný systém presadzovania regulácií v oblasti toxických chemikálií v textilnom priemysle je nákladný a časovo náročný. Preukázanie spojitosti medzi konkrétnymi chemickými látkami a zdravotnými problémami je komplikované, časovo a finančne náročné a presne toto výrobcom vyhovuje.<sup>22</sup> Právne predpisy by preto mali ukladať povinnosť výrobcom zabezpečiť transparentnosť v zložení oblečenia a zodpovednosť za

<sup>19</sup> ALDEN WICKER, Alden. *Zabijaci v móde*. I. USA: N Press, 2024. ISBN 9788082302731.

<sup>20</sup> Pozri: Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006 z 18. decembra 2006 o registrácii, hodnotení, autorizácii a obmedzovaní chemických látok (REACH) a o zriadení Európskej chemickej agentúry, o zmene a doplnení smernice 1999/45/ES a o zrušení nariadenia Rady (EHS) č. 793/93 a nariadenia Komisie (ES) č. 1488/94, smernice Rady 76/769/EHS a smerníc Komisie 91/155/EHS, 93/67/EHS, 93/105/ES a 2000/21/ES

<sup>21</sup> PICCININI, SENALDI a BURIOVA. JRC SCIENTIFIC AND TECHNICAL REPORTS. European survey on the presence of banned azodyes in textiles, Analysis conducted within the CHEM TEST project on behalf of DG SANCO [online]. [cit. 2025-03-30].

<sup>22</sup> ALDEN WICKER, Alden. *Zabijaci v móde*. I. USA: N Press, 2024. ISBN 9788082302731.

škody spôsobené škodlivými chemikáliami. Mali by byť schválené a používané len tie chemikálie, ktorých bezpečnosť pre ľudské zdravie a životné prostredie je dostatočne preukázaná. Zároveň je neakceptovateľné neustále zavádzať nové chemikálie, ktoré nemajú dostatočné vedecké dôkazy o svojom pôvode, zložení a potenciálnych rizikách. Niektoré škodlivé účinky týchto látok môžu byť latentné a prejavíť sa až po dlhých rokoch, čo značne sťažuje identifikáciu príčin zdravotných problémov a ich adekvátnu reguláciu. Právne predpisy by mali klásť dôraz na transparentnosť v používaní chemických látok a na zodpovednosť výrobcov za ich bezpečnosť a dlhodobé účinky na zdravie a životné prostredie.

V oblasti potravinárskeho práva je bežné uvádzať na obaloch informácie o alergénoch, ako sú lepok či mlieko. Podobný princíp by mal byť zavedený aj v textilnom priemysle – povinné označovanie obsahu chemických látok, ktoré môžu vyvolať alergické reakcie. Takéto označenia by pomohli spotrebiteľom s alergiami či citlivosťou na určité farbivá prijímať informované rozhodnutia. Zároveň by mohli prispieť k obmedzeniu dopytu po toxickej móde a stimulovať dopyt po udržateľných alternatívach. Výrobcovia by tak museli prezradiť čo presne sa v našom oblečení nachádza.

Nejde len o individuálne zdravotné riziká, ale aj o širší environmentálny dopad. Pri praní textilu sa chemikálie uvoľňujú do odpadových vôd, čím znečisťujú vodné zdroje. Obzvlášť problematické sú syntetické farbivá, ktoré sa viažu na syntetické vlákna – v súčasnosti neexistujú netoxické alternatívy. Navyše, častice toxických látok sa pri opotrebovaní textilu uvoľňujú do prachu, ktorý následne vdychujeme.<sup>23</sup>

Vzhľadom na známe fungovanie globálneho odevného trhu možno konštatovať, že súčasná regulácia chemických látok v textilnom priemysle zostáva fragmentárna. Značky môžu v dôsledku existujúcich legislatívnych medzier profitovať z nedostatočnej právnej istoty v oblasti chemickej transparentnosti. Spotrebitelia spravidla nemajú prístup k úplným informáciám o použitých chemikáliách a výrobcovia nie sú právne viazaní tieto informácie komplexne zverejňovať. Tento stav podľa všetkého prispieva k obmedzenému povedomiu verejnosti o chemickej záťaži textilnej produkcie. Právne predpisy by preto mali zaviesť prísnejšie normy pre používanie chemických látok v textilnej výrobe, povinné testovanie výrobkov pred ich uvedením na trh a prísne sankcie za porušenie pravidiel. Medzi možné sankcie patrí zákaz

---

<sup>23</sup> Tamtiež.

predaja nevyhovujúcich výrobkov, vhodné pokuty za nedodržanie povinností, ktoré naplňajú represívnu funkciu trestania, ako aj rozšírená zodpovednosť výrobcov za environmentálne škody.<sup>24</sup>

EÚ navrhla reguláciu viac ako 1000 chemických látok v textilných výrobkoch s cieľom zlepšiť ochranu spotrebiteľov, keďže mnohé z nich, ako chróm či nikel, spôsobujú kožné alergie. Výskum agentúry ANSES preukázal prítomnosť škodlivých chemikálií v oblečení pacientov s kožnými reakciami, čo viedlo k návrhu prísnejších obmedzení, vrátane zákazu disperzných farbív a zníženia limitov pre alergénne kovy.<sup>25</sup>

Správa Greenpeace s názvom „Dirty Laundry“ odhalila a tak potvrdila, že textilný priemysel v Číne vypúšťa do vodných tokov nebezpečné chemikálie, čo predstavuje vážne riziko pre ekosystémy a ľudské zdravie. Analýza odpadových vôd z dvoch čínskych tovární preukázala prítomnosť toxických látok s hormonálnymi účinkami. Tieto továrne sú dodávateľmi pre viaceré známe odevné značky, čo poukazuje na potrebu transparentnosti a zodpovednosti v celom dodávateľskom reťazci.<sup>26</sup>

Máme viacero prípadov, ktoré potvrdzujú nepriaznivé účinky oblečenia na naše zdravie.

Prípad kedy Americká Komisia pre bezpečnosť spotrebiteľských produktov (CPSC) a spoločnosť Carter's upozornili rodičov, že niektoré deti môžu po nosení oblečenia z kolekcie jeseň 2007 s „tag-less“ (bezšvovými) etiketami dostať vyrážky na hornej časti chrbta. Tento problém sa týka iba štítkov, pričom sa neobjavil pri iných kolekciách. Rodičom sa odporúčalo prestať používať postihnuté oblečenie a v prípade pretrvávajúcich vyrážok kontaktovať pediatra.<sup>27</sup>

<sup>24</sup> SOURCEINTELLIGENCE. *Understanding Extended Producer Responsibility for Textiles in the EU* [online]. 2024 [cit. 2025-10-20]. Dostupné z: <https://blog.sourceintelligence.com/understanding-extended-producer-responsibility-for-textiles-in-the-eu>

<sup>25</sup> ANSES. Chemicals in textiles and footwear: a proposal for regulations that offer more protection [online]. 2022 [cit. 2025-03-30]. Dostupné z: <https://www.anses.fr/en/content/chemicals-textiles-and-footwear-proposal-regulations-offer-more-protection>

<sup>26</sup> GREENPEACE. Unravelling the corporate connections to toxic water pollution in China [online]. 2011 [cit. 2025-03-30]. Dostupné z: <https://www.greenpeace.org/static/planet4-international-stateless/2011/07/2303cc74-dirty-laundry-12pages.pdf>

<sup>27</sup> UNITED STATES CONSUMER PRODUCT SAFETY COMMISSION. CPSC and Carter's Advise Parents of Rashes Associated with Heat Transferred, or "Tag-less," Labels [online]. 2008 [cit. 2025-03-30]. Dostupné z: <https://www.cpsc.gov/Newsroom/News-Releases/2009/CPSC-and-Carters-Advise-Parents-of-Rashes-Associated-with-Heat-Transferred-or-Tag-less-Labels>

Ďalšia štúdia zistila zvýšený výskyt zdravotných problémov u pracovníčok Aljašských aerolínií po zavedení nových uniforiem, vrátane kožných reakcií a respiračných problémov, ktoré boli spojené s prítomnosťou chemických látok, ako sú karcinogénne farbivá a endokrinné disruptory. Tieto zistenia poukazujú na nedostatky v reguláciách týkajúcich sa bezpečnosti textilných výrobkov a vyžadujú prísnejšie predpisy na ochranu zdravia zamestnancov a spotrebiteľov pred potenciálne nebezpečnými chemikáliami v odevnom priemysle.<sup>28</sup>

Následný prípad kedy, príslušníci hasičských zborov čelia okrem bezprostredných fyzických nebezpečenstiev aj menej viditeľnému, no závažnému riziku – ich ochranné výstroje môžu obsahovať toxické perfluoralkylové látky (PFAS), známe ako „večné chemikálie“ pre svoju extrémnu perzistentnosť v životnom prostredí a organizme. Vedecké štúdie preukázali spojitosť týchto látok so zvýšeným rizikom rakoviny, endokrinnými poruchami či reprodukčnými komplikáciami. Napriek rastúcemu počtu dôkazov o škodlivosti PFAS, tieto látky zostávajú legálnou súčasťou výrobného procesu ochranného odevu, čo vyvoláva závažné otázky týkajúce sa regulačnej politiky a možného porušenia zásady predbežnej opatrnosti zo strany príslušných regulačných orgánov. Hasiči a odborové organizácie preto čoraz častejšie poukazujú na potrebu systémovej zmeny a právnej revízie súčasných štandardov, ktoré by zohľadňovali nielen funkčnosť, ale aj zdravotnú nezávadnosť výstroje.<sup>29</sup>

Uvedené prípady predstavujú len zlomok z oveľa širšieho spektra dôsledkov, ktoré módnny priemysel v spojení s toxickými látkami zanecháva na zdraví ľudí a životnom prostredí. Nejde pritom o hypotetické úvahy, ale o konkrétne, zdokumentované prípady, ktoré preukázateľne svedčia o škodlivosti určitých chemikálií používaných v textilnej výrobe. Rozsah podobných situácií je pritom potenciálne neobmedzený. Otvára sa preto zásadná otázka, ako je možné, že spotrebiteľ má stále prístup k textilným výrobkom obsahujúcim zdraviu škodlivé látky, a to bez existencie jednotnej a dostatočne podrobnej regulačnej úpravy, ktorá by systematicky chránila verejné zdravie a zabezpečila prevenciu pred chemickými rizikami v textilnom priemysle.

<sup>28</sup> Pozri: MCNEELY, Eileen, Steven J. STAFFA, Irina MORDUKHOVICH a Brent COULL. BMC PUBLIC HEALTH. *Symptoms related to new flight attendant uniforms* [online]. 2017 [cit. 2025-10-20]. Dostupné z: <https://bmcpublihealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12889-017-4982-4>

<sup>29</sup> PFAS CENTRAL. *Firefighters Battle an Unseen Hazard: Their Gear Could Be Toxic* [online]. 2021 [cit. 2025-03-30]. Dostupné z: <https://pfascentral.org/news/firefighters-battle-an-unseen-hazard-their-gear-could-be-toxic>

### 3 Efektívna regulácia a vymáhateľnosť právnej zodpovednosti v globálnom textilnom reťazci

Regulácia módného priemyslu si nevyhnutne vyžaduje účinné nástroje na ochranu verejného zdravia, životného prostredia a dodržiavanie environmentálnych štandardov. Fenomén ultrarýchlej módy však tieto pravidlá systematicky obchádza využívaním toxických látok a presunom výroby do tretích krajín. Absencia efektívnych právnych mechanizmov a sankcií umožňuje pokračovanie týchto praktík bez reálnych dôsledkov.<sup>30</sup>

Z toho dôvodu je potrebné zaviesť alternatívy na zníženie dostupnosti ultralacných zásielok. Príkladom môže byť zavedenie cla na dovoz textilu a zrušiť colné výnimky pre lacné zásielky. Reforma pripravovaná na úrovni EÚ, ktorá plánuje zrušiť oslobodenie zásielok do 150 €, má potenciál znížiť konkurenčnú výhodu textilu z krajín s nízkymi environmentálnymi nárokmi. Inšpiratívnym príkladom sú opatrenia Spojených štátov, ktoré zaviedli dodatočné clo na dovoz z Číny a obmedzili bezcolný režim.<sup>31</sup>

Zásadným nástrojom je aj princíp rozšírenej zodpovednosti výrobcov, ktorý by zabezpečil ich finančnú a právnu zodpovednosť za environmentálne dopady výrobkov – recyklácie a likvidácie odpadu.

Hlavný regulačný rámec by mal zároveň ukladať povinnosť uvádzať úplné zloženie chemických látok použitých v textilnej výrobe a stanoviť sankcie za porušenie tejto povinnosti, vrátane zákazu uvádzania na trh EÚ.

Na to, aby bola regulácia účinná, je nevyhnutné posilniť právomoci dozorných orgánov. Len systematické kontroly a dôsledné sankcie môžu obmedziť obchádzanie predpisov prostredníctvom internetového predaja. Súčasná situácia potvrdzuje, že aj napriek existujúcim reguláciám zostáva toxické oblečenie z tretích krajín dostupné bez riadneho dohľadu.

Efektívne sankcie, doplnené o colné nástroje, transparentnosť a spotrebiteľské informovanie, predstavujú základný predpoklad na zníženie dopadov toxického módy a smerovanie k udržateľnému textilnému hospodárstvu.

<sup>30</sup> EUROPEAN ENVIRONMENT AGENCY. Emerging chemical risks in Europe — 'PFAS' [online]. 2019 [cit. 2025-10-20]. Dostupné z: <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/emerging-chemical-risks-in-europe>

<sup>31</sup> CBS NEWS. Fast fashion from Shein, Temu could get more expensive and take longer to ship. Here's why. [online]. 2025 [cit. 2025-03-29]. Dostupné z: <https://www.cbsnews.com/news/china-tariff-shein-temu-de-minimis-exemption/>

## Záver

Toxická móda prestáva byť len témou environmentálnych aktivistov – stáva sa akútnym právnym problémom s globálnymi dôsledkami na verejné zdravie, životné prostredie aj ochranu práv spotrebiteľa. Prípady dokumentujúce prítomnosť škodlivých chemických látok v oblečení a ich dopady na ľudské zdravie nie sú ojedinelé, ale systematické. Ich spoločným menovateľom je absencia účinných regulačných rámcov, ktoré by dokázali zasiahnuť celý dodávateľský reťazec, vrátane výroby v tretích krajinách a cezhraničného predaja.

Správno-právne sankcie tak nadobúdajú kľúčovú úlohu nielen ako represívny nástroj, ale ako preventívny prostriedok zabezpečujúci zodpovednosť výrobcov, transparentnosť chemického zloženia a právne istoty pre spotrebiteľov. Sankcie musia byť účinné, proporcionálne a odrádzajúce – s reálnou vymáhateľnosťou a cezhraničným dosahom. Ich uplatňovanie musí ísť ruka v ruku s posilnením právomocí dozorných orgánov, zlepšením systémov kontroly a zavedením povinného označovania toxických zložiek v textilných výrobkoch.

Na úrovni EÚ aj jednotlivých štátov by sa mala prijať legislatíva, ktorá zohľadňuje komplexnosť globálnych výrobných reťazcov, podporuje princíp rozšírenej zodpovednosti výrobcov (EPR) a umožňuje sankcionovanie škodlivých praktík aj mimo územia EÚ. Podobne ako v potravinárskom sektore, aj v oblasti módy by sa mala uplatňovať zásada predbežnej opatrnosti – zakázať alebo obmedziť látky, ktorých bezpečnosť nie je dostatočne preukázaná.

Ak má byť transformácia módného priemyslu smerom k udržateľnosti právne vynútiteľná, musí byť založená na jasne definovaných povinnostiach, silných regulačných nástrojoch a efektívnej sankčnej politike. Len tak sa podarí prelomiť súčasný model lacného, rýchleho a toxického oblečenia a nahradiť ho systémom, ktorý rešpektuje zdravie ľudí, planétu a princípy právneho štátu.

## Zdroje

### Knižné publikácie

1. ALDEN WICKER, Alden. *Zabijaci v móde. I. USA*: N Press, 2024. ISBN 9788082302731.

### Elektronické zdroje

1. ABOGACIÁ ESPAÑOLA. La naturaleza como sujeto de derechos: Un cambio de paradigma [online]. 2024 [cit. 2025-03-29]. Dostupné z: <https://www.abogacia.es/publicaciones/blogs/blog-derecho-ambiental/la-naturaleza-como-sujeto-de-derechos-un-cambio-de-paradigma/>
2. ANSES. Chemicals in textiles and footwear: a proposal for regulations that offer more protection [online]. 2022 [cit. 2025-03-30]. Dostupné z: <https://www.anses.fr/en/content/chemicals-textiles-and-footwear-proposal-regulations-offer-more-protection>
3. BERGER, Hannah. UNIVERSITY OF VIENNA LAW REVIEW. Berger, Toxic fashion and the conservation of nature – from chemicals law to civil society [online]. [cit. 2025-03-29].
4. CBS NEWS. Fast fashion from Shein, Temu could get more expensive and take longer to ship. Here's why. [online]. 2025 [cit. 2025-03-29]. Dostupné z: <https://www.cbsnews.com/news/china-tariff-shein-temu-de-minimis-exemption/>
5. ECHA. *European chemicals agency* [online]. [cit. 2025-10-20]. Dostupné z: <https://echa.europa.eu/about-us>
6. EUROPEAN ENVIRONMENT AGENCY. Emerging chemical risks in Europe — ‘PFAS’ [online]. 2019 [cit. 2025-10-20]. Dostupné z: <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/emerging-chemical-risks-in-europe>
7. FOOTBRIDGE. Why is the textile industry so polluting? [online]. [cit. 2025-03-29]. Dostupné z: <https://footbridge-impact.com/en/why-is-the-textile-industry-so-polluting/>
8. GLOBAL ORGANIC TEXTILE STANDARD. [online]. [cit. 2025-10-20]. Dostupné z: <https://global-standard.org/>
9. GREENPEACE. [online]. [cit. 2025-10-20]. Dostupné z: <https://www.greenpeace.org/slovakia/>
10. GREENPEACE. *Detox My Fashion* [online]. [cit. 2025-10-20]. Dostupné z: <https://www.greenpeace.org/international/act/detox/>
- GREENPEACE. Polybromierte Flammschutzmittel [online]. [cit. 2025-03-29]. Dostupné z: <https://www.cpsc.gov/Business--Manufacturing/Business-Education/Business-Guidance/FHSA-Requirements>
11. GREENPEACE. Unravelling the corporate connections to toxic water pollution in China [online]. 2011 [cit. 2025-03-30]. Dostupné z:

- <https://www.greenpeace.org/static/planet4-international-stateless/2011/07/2303cc74-dirty-laundry-12pages.pdf>
12. IADARESTA, Francesco, Michele Dario MANNIELLO, Conny ÖSTMAN, Carlo Paola Russo CRESCENZI, Jan HOLMBÄCK a Paola RUSSO. NATIONAL LIBRARY OF MEDICINE. Chemicals from textiles to skin: an in vitro permeation study of benzothiazole [online]. 2018 [cit. 2025-03-26]. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/29911295/>
  13. MCNEELY, Eileen, Steven J. STAFFA, Irina MORDUKHOVICH a Brent COULL. BMC PUBLIC HEALTH. *Symptoms related to new flight attendant uniforms* [online]. 2017 [cit. 2025-10-20]. Dostupné z: <https://bmcpublichealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12889-017-4982-4>
  14. PFAS CENTRAL. Firefighters Battle an Unseen Hazard: Their Gear Could Be Toxic [online]. 2021 [cit. 2025-03-30]. Dostupné z: <https://pfascentral.org/news/firefighters-battle-an-unseen-hazard-their-gear-could-be-toxic>
  15. PICCININI, SENALDI a BURIOVA. JRC SCIENTIFIC AND TECHNICAL REPORTS. European survey on the presence of banned azodyes in textiles, Analysis conducted within the CHEM TEST project on behalf of DG SANCO [online]. [cit. 2025-03-30].
  16. SALFINO, Catherine. LIFE STYLE MONITOR. Made in the USA [online]. 2022 [cit. 2025-03-29]. Dostupné z: <https://lifestylemonitor.cottoninc.com/made-in-the-usa/>
  17. SOURCEINTELLIGENCE. *Understanding Extended Producer Responsibility for Textiles in the EU* [online]. 2024 [cit. 2025-10-20]. Dostupné z: <https://blog.sourceintelligence.com/understanding-extended-producer-responsibility-for-textiles-in-the-eu>
  18. UNITED STATES CONSUMER PRODUCT SAFETY COMMISSION. CPSC and Carter's Advise Parents of Rashes Associated with Heat Transferred, or "Tag-less," Labels [online]. 2008 [cit. 2025-03-30]. Dostupné z: <https://www.cpsc.gov/Newsroom/News-Releases/2009/CPSC-and-Carters-Advise-Parents-of-Rashes-Associated-with-Heat-Transferred-or-Tag-less-Labels>
  19. WORLD TRADE ORGANIZATION. *General Agreement on Tariffs and Trade (GATT 1947)* [online]. [cit. 2025-10-20]. Dostupné z: [https://www.wto.org/english/docs\\_e/legal\\_e/gatt47\\_e.htm](https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/gatt47_e.htm)

## Legislativa

1. EUROPEAN COMMISSION. REACH Regulation To protect human health and the environment against the harmful effects of chemical substances. [online]. [cit. 2025-03-26]. Dostupné z: [https://environment.ec.europa.eu/topics/chemicals/reach-regulation\\_en](https://environment.ec.europa.eu/topics/chemicals/reach-regulation_en)

2. Chemicals Act (ChemG 1996).
3. Chemikalienrecht - Übersicht“, in Hermann Götsch, Klaus Schaubmayr a Helmut Witzani (eds.), Chemické právo pre rakúske spoločnosti, 2 zväzky. (Viedeň: WEKA 2015), zv. 2, register 12, kapitola 1, 1-34, s. 24 a 271, 1-34, pp. 24 and 27.
4. Konsolidované znenie: Regulation (EC) No 1907/2006 of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 concerning the Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals (REACH), establishing a European Chemicals Agency, amending Directive 1999/45/EC and repealing Council Regulation (EEC) No 793/93 and Commission Regulation (EC) No 1488/94 as well as Council Directive 76/769/EEC and Commission Directives 91/155/EEC, 93/67/EEC, 93/105/EC and 2000/21/EC (Text with EEA relevance)Text with EEA relevance.
5. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006 z 18. decembra 2006 o registrácii, hodnotení, autorizácii a obmedzovaní chemických látok (REACH) a o zriadení Európskej chemickej agentúry, o zmene a doplnení smernice 1999/45/ES a o zrušení nariadenia Rady (EHS) č. 793/93 a nariadenia Komisie (ES) č. 1488/94, smernice Rady 76/769/EHS a smerníc Komisie 91/155/EHS, 93/67/EHS, 93/105/ES a 2000/21/ES.
6. UNITED STATES CONSUMER PRODUCT SAFETY COMMISSION. Consumer Product Safety Act [online]. [cit. 2025-03-29]. Dostupné z: <https://www.cpsc.gov/Regulations-Laws--Standards/Statutes>
7. UNITED STATES CONSUMER PRODUCT SAFETY COMMISSION. Federal Hazardous Substances Act – FHSA [online]. [cit. 2025-03-29]. Dostupné z: <https://www.cpsc.gov/Business--Manufacturing/Business-Education/Business-Guidance/FHSA-Requirements>
8. UNITED STATES ENVIRONMENTAL PROTECTION AGENCY. Summary of the Toxic Substances Control Act [online]. [cit. 2025-03-29]. Dostupné z: <https://www.epa.gov/laws-regulations/summary-toxic-substances-control-act>